

ญี่ปุ่นกับประชาคมเอเชียตะวันออก : ผลประโยชน์ ความเป็นไปได้ และผลกระทบต่อประเทศไทย

บทคัดย่อ

ความเคลื่อนไหวในการสร้างประชาคมเอเชียตะวันออก (East Asian Community) สามารถอธิบายด้วยปัจจัยผลักดันสำคัญ 2 ประการ ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของญี่ปุ่น คือ

1) ความขัดแย้งและการช่วงชิงบทบาทในภูมิภาคระหว่างญี่ปุ่นกับจีน เป็นตัวแปรสำคัญในการอธิบาย “จังหวะเวลา” ของความเคลื่อนไหวในการการถกอภิปรายอย่างเข้มข้นให้มีการสร้างประชาคมเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะในยุคนายกรัฐมนตรีโคอิซุมิ (2544-2549) ที่ความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-จีนเสื่อมทรามลง หลังจากที่ญี่ปุ่นสามารถปรับปรุงความสัมพันธ์กับจีนและเกาหลีใต้ได้ หลังนายโคอิซุมิพ้นตำแหน่งในปี 2549 ส่งผลให้ประเด็นนี้ลดความสำคัญลงไป

2) ผลประโยชน์ของภาครัฐกิจญี่ปุ่น มีบทบาทนำในการกำหนด “สาระสำคัญ” อันเป็นข้อเสนอในการรวมตัวในภูมิภาค โดยเฉพาะเขตการค้าเสรี และความร่วมมือด้านการเงิน จึงกล่าวได้ว่า ผลประโยชน์ทางการเมืองของทั้งญี่ปุ่นและจีน ตลอดจนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญต่อการเริ่มต้น และพัฒนาการของประชาคมเอเชียตะวันออก

ในส่วนของความเป็นไปได้นั้น อาจกล่าวได้ว่าประชาคมเอเชียตะวันออกมีลักษณะเป็น “กระบวนการความร่วมมือ” มากกว่าที่จะคาดหวังให้เกิด “ประชาคม” ขึ้นอย่างแท้จริง ทั้งนี้ความร่วมมือเป็นไปได้นั้น 3 ลักษณะ คือ 1) เขตการค้าเสรี 2) ความร่วมมือด้านการเงิน และ 3) ความร่วมมือเชิงหน้าที่ (functional cooperation) ต่างๆ ซึ่งล้วนมีพัฒนาการที่คืบหน้าในกรอบอาเซียน+3

สำหรับผลกระทบต่อไทยนั้น ความร่วมมือที่ขับเคลื่อนด้วยการแข่งขันของสองชาติมหาอำนาจในภูมิภาคย่อมส่งผลดีมากกว่าผลเสีย ไทยจึงควรพัฒนาความสัมพันธ์กับทั้งจีนและญี่ปุ่นอย่างสมดุล ไม่เอนเอียงหรือให้ความสำคัญเพียงกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ควรให้ความสำคัญกับกรอบอาเซียน+3 ซึ่งมีความคืบหน้ามากกว่า ในขณะที่ไม่ละเลยกรอบอาเซียน+6 และควรเพิ่มบทบาทในการร่วมมือกันพัฒนาประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มแม่น้ำโขงร่วมกับญี่ปุ่นและจีน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของระดับการพัฒนา ทั้งยังควรพยายามแสดงบทบาทในความร่วมมือเชิงหน้าที่มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านที่จะเป็นประโยชน์ต่อไทย เช่น การท่องเที่ยว การขนส่ง ตลอดจนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ ไทยควรผลักดันให้อาเซียนรวมตัวกันมากขึ้น เพื่อจะได้มีอำนาจต่อรองมากขึ้น พร้อมทั้งแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนต่อข้อเสนอต่างๆ ที่จะขึ้นประโยชน์ต่อไทยและอาเซียน

Abstract

Japan and the East Asian Community: Interests, Possibility and Implications to Thailand

The movement regarding East Asian Community (EAC) building can be explained by two significant factors, both of which highly involve the roles of Japan. First, the conflict and competition between Japan and China for regional leadership represents the factor that determines “timing” of the EAC debate. The debate was particularly intense during the reign of Prime Minister Koizumi (2001-2006), when Japan-China relations deteriorated. Second, Japanese business interests function as the factor determining the “main contents” regarding regional integration in the EAC, particularly in regard to FTA/EPA and monetary cooperation. Thus, It could be argued that the political interests of Japan and China kicked start the EAC issue, while Japanese business interests function to develop EAC.

For the possibility of a community, EAC can be conceptualized as “process”, rather than “end result” of an advanced community in a genuine sense. Yet, most likely developments would be a regional-wide FTA, monetary cooperation, and functional cooperation.

Regarding implications for Thailand, the Japan-China rivalry is more beneficial than having only one single power dominance in the region. Thailand, accordingly, should pursue balanced relationships towards both countries, not leaning too close to any of them. ASEAN+3, as a more advanced cooperation, should be prioritized, while not ignoring ASEAN+6. It is suggestible that the nation should cooperate with both Japan and China in reducing development gaps in neighboring Mekong countries. Thailand also should pursue more roles upon functional cooperation beneficial to the country, especially on tourism, transportation and science and technology. In addition, Thailand should push for more integration in ASEAN so as to enhance the Association’s negotiation power.